

Dr. Fr. Grivec: **Slovanska apostola sv. Ciril in Metod**. Ljubljana, Apostolstvo sv. Cirila in Metoda, 1927.

To knjigo bi lahko nazvali novo, slovensko legendo o sv. Cirilu in Metodu. Prof. Grivec, čigar življenjsko delo je posvečeno kritičnemu razboru virov za življenje in delovanje sv. bratov in ki je naziranje o njihovem delu, mišljenju in učenju postavil na nove, splošno vpoštevane temelje, je moral skoro po logiki, ki vodi vsako smotreno umstveno zanimanje, priti na misel, da poda poljudno, lahko čitljivo, vsega znanstvenega balasta oproščeno celotno sliko svojega priljubljenega predmeta. V prijetni, lahko umljivi obliki pripoveduje Grivec življenje sv. bratov in ga obenem na neprisiljen način tolmači na podlagi našega znanja o dobi in razmerah, v katerih sta živela; kjer le more se oprime teksta stare legende in ga vključi v svoje pripovedovanje, tako da se legenda in znanstveno dognanje prepletata med seboj in sta združena v novo enoto, ki sem jo zgoraj nazval »slovensko legendo o sv. bratih«. Pa ne samo povest je ta spis; mnogo več je, ker je obenem komentar k starim virom in izročilom in apologija pravovernosti sv. bratov.

Koncem knjige je pisatelj dodal zgodovino češčenja sv. bratov in poudaril posebno tozadevne zasluge A. M. Slomška ter zbral nekaj važnejših člankov o njihovem apostolstvu. To zbirko zaključuje okrožnica »Grande munus« in okrožnica jugoslovanških škofov l. 1919.

Srečna je bila misel knjigo ilustrirati. Slike so posrečene in razumevanje teksta močno pospešujejo. Poleg te čisto praktične strani pa je zbrano tu prav lepo gradivo za ikonografijo sv. Cirila in Metoda. Zanimiv je pisateljev poskus, porabiti za oris Cirilovega značaja (str. 74 sl.) nagrobno sliko tega svetnika iz 9. stoletja. Kakor je ta slika sicer časovno shematična in tipična, je vseeno opravičena domneva, da je slikar tudi v nji utelesil neki nazor o osebnosti upodobljenega. Frst.

Dr. Fran Kovačič: **Slovenska Štajerska in Prekmurje**. Zgodovinski opis. Ljubljana, »Slovenska Matica«, 1926.

Ta knjiga spada med najbolj aktualne, kar jih je pri nas izšlo po vojni. Lep kos nam tako potrebnega in tako zanemarnjenega domovinoznanstva je v njej. Ker to ni strogo znanstveno delo in je prežeto s pisateljevo vnemo do predmeta in do zemlje, katere zgodovino opisuje, bi tudi ne bilo prav, če bi ga presojali s samo strokovnjaškega stališča, četudi se pisatelj vestno trudi, da bi podal poslednji rezultat na podlagi samostojnega raziskovanja ne prebogat domače zgodovinske literature. Le enega v tem okviru deloma pogrešamo, in sicer enotnega prelitja podrobnosti izredno bogatega gradiva v stilistično izpiljeno, efektno celoto in se le preveč čuti mozaična sestavenost iz posamezno zasnovanih elementov, kar deloma tudi zamegljuje preglednost spisa.

Kakor je pravilno, da se je pisatelj postavil na edino primerno stališče, da je osnovo za razdelitev tvarine vzel iz nje same in se ni oziral na tradicionalno šolsko razdelitev zapadnoevropske zgodovine, se mi zdi, da je tvarino le preveč razdrobil, tako da ostane osnovna, velika slika o zgodovinskem razvoju slovenskega naroda na danem ozemlju in

kulturnem življenju dane pokrajine nekoliko nepregledna in nedoločna. Pri veliki razdrobljenosti predmeta se dogaja celo, da je o istem vprašanju treba večkrat govoriti in tako celotna slika o danem posameznem vprašanju precej trpi. Kako idealno urediti tvarino, mi še ni popolnoma jasno, čutim pa, da je v Kovačičevi knjigi to vprašanje načeto, a daleč še ne rešeno. Vsekakor se mi zdi, da je posebno pri narodu, kakor smo Slovenci, ki smo bili politično tako dolgo brezimni, treba deliti politično zgodovino od kulturne, kajti prva je okvir, druga pa povest o rasti narodne osebnosti iz brezimnega položaja pasivne mase. Taka razdelitev bi se mi zdela bolj porabna in tudi bolj pregledna. Razumem pa, da je problem zgodovine mnogo bolj kompliciran, kakor se na prvi pogled zdi in bo vedno nihal med pragmatično zasnovano povestjo o preteklih dobah in mozaično razkosano sliko, sestavljeno iz posameznih dogodkov, kakor so jih stoletja slučajno vrezala v zgodovinsko lice dane pokrajine, ki je le v malem delu aktiven činitelj, v večjem pa le slučajen geografski okvir za izrez iz velike, na vse strani se prelivajoče celote.

Dve veliki zaslugi ima Kovačičeva zgodovina. Prvič, da je v ospredje postavila slovenstvo v zgodovini naše štajerske in Prekmurja, drugič pa, da je prvič ti dve pokrajini obdelala skupaj in obenem priključila Prekmurje bolj kakor katera knjiga do sedaj v skupno sliko o slovenski preteklosti, kar se tudi Grudnu ni v toliki meri posrečilo. Posebno vrednost imajo zadnja poglavja, ki so napisana deloma na podlagi lastnih doživetij pisateljevih. Pri poglavju o zgodovini štajerske in Prekmurja pred naselitvijo Slovencev pa se živo zavedamo, kako potrebna bi nam bila enkrat temeljita strokovnjaška obdelava teh dob kulturnega razvoja naše zemlje.

Kovačičeva zgodovina je v mnogem oziru dragoceno in celo bistveno dopolnilo Grudnove Zgodovine Slovencev in bo s to vred gotovo dolgo ostala v vrsti stalnih pripomočkov za pouk v slovenski zgodovini. Frst.

Iz tujih literatur

Karl Künstle: **Ikonographie der Heiligen**. Mit 284 Bildern. Freiburg i. Br., Herder & Co, 1926.

Ta 605 strani obsegajoča, bogato ilustrirana knjiga je nastala iz potrebe, ker je bila znana Ikonografija krščanske umetnosti H. Detzel-a popolnoma razprodana in tudi zastarela. Pisatelj je ves material na novo obdelal, tako da odgovarja kolikor mogoče sedanjemu stanju znanosti. Za enkrat je izšel prav za prav le prvi zvezek splošne ikonografije, ki obsega ikonografijo svetnikov. Drugi zvezek bo obdelal temelje ikonografične vede in ikonografijo razodetij starega in novega testamenta. Ta prva knjiga obsega najprej hagiografičen uvod z navedbo obširne zadevne literature, ter ikonografičen uvod o svetniških podobah in njih atributih. Glavni del knjige pa zavzema ikonografija posameznih svetnikov, ki so razvrščeni po alfabetičnem redu. Na koncu je dodan alfabetičen seznam svetniških atributov in patronatov. Knjiga je v zornu in bogato ilustrirana in predstavlja neprecenljiv pripomoček za umetnostnega zgodovinarja, umetnika in hagiografa. Frst.